

համարուած ամբողջ Նուխու գաւառում և փոքրահասակ երեխայից սկսած մինչև զառամեալ ծերունին զէնք գործածել, աւագակ և արիւնարբու մարդասպան թուրքին սարսափեցնել և տեղն ու տեղը պատժել՝ շատ լաւ գիտեն: Նուխու ամբողջ գաւառի զանազան գիւղերում, շաբաթը մի-մի օր տօնավաճառ է լինում, ուր երկրի ամեն տեսակ բերքերի առուծախս է լինում, ահագին բազմութիւն է հաւաքւում: Հարկաւ բազմութեան մեծ մասը լինում են թուրքեր, որ շատ անգամ մոլեռանդ Մահմէդի անգուսպ զաւակները՝ օրցերեկով ծաղր ու ծանակ են դարձնում քրիստոնեայի կրօնքն ու հաւատը, որից ծագում են ընդհարումներ և կռիւներ հայերի և թուրքերի միջև: Այդպիսի գէպքերի ժամանակ, եթէ միքանի տասնեակ նիժեցիներ պատահեն, անպայման յաղթանակը փոքրաթիւ հայերի կողմն է մնում: Բայց Նիժի տօնավաճառի ժամանակ եթէ թուրքը համարձակուի քրիստոնէական կրօնի մասին անարգ մի խօսք ասել, այն ժամանակ վնջն է եկել թուրքերի գլխին: Բաւական է, որ խիզախ ու անվախ նիժեցիներից մէկն ու մէկը իւր բռունցքը բարձրացնէ օդի մէջ և՝ «արա բէշ վիչի դուզա»—այ մեր եղբայր խփի՛ր» գոռայ: Կայծակի արագութեամբ, մէկ էլ կտեսնէք, որ հարիւրաւոր նիժեցիներ, միասիրտ ու մի հոգի, հարիւրաւոր թուրքերի քիթ ու պոռնկ ջարդելով և գլուխներ պատռելով, արիւնլուայ արին նրանց: Կարծէք թէ՞ «մէկը հազարի և հազարը մէկի համար» հրաշալի սկզբունքը